

ASGARİ İŞÇİLİKTE MALİ MÜŞAVİRLERİN SORUMLULUĞU ve UZLAŞMA

Akın ŞİMŞEK (*)

1 - GİRİŞ

Ülkemizde sosyal güvenlik reformu olarak adlandırılan ve 1 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen kamuoyunu hala yoğun olarak meşgul eden 5510 sayılı Kanun sosyal güvenlik sistemimizde sigortalılar ve işverenler için bazı yenilikleri de beraberinde getirmiştir. Bağ-Kur'ular için prime esas kazancın tespitinde basamak sisteminin kaldırılması, memurlar için prime esas kazanç, güncelleme katsayısı gibi yeni kavramların gelmesi, işverenler için de bilerek veya bilmeden eksik bildirilen işçilik tutarlarının Sosyal Güvenlik Kurumunca asgari işçilik uygulaması ile tespit edilmesi neticesinde ortaya çıkan borç miktarının maliye uygulamasına benzer şekilde uzlaşma yöntemiyle çözülmesi imkanı sağlanması bu yeniliklerden bazılarıdır.

Bu makalemizde yasal dayanakları ile birlikte sosyal güvenlik sistemimizde yeni uygulanmaya başlayan uzlaşma uygulamasından bahsedeceğiz.

2- YASAL DÜZENLEMELER

Sosyal güvenlik sistemimizde uzlaşma kavramına 5510 sayılı Kanunun 5754 sayılı Kanunun 49. maddesiyle¹ değişik "Asgari işçilik uygulaması ve uzlaşma" başlıklı 85. maddesinin dokuz ve onuncu fıkralarında; "Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurları tarafından devamlı mahiyetteki işyerlerinde yapılan asgari işçilik incelemesi sonucunda tespiti yapılan ve sigortalılara maledilemeyen fark sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idari para cezalarında, konuya ilişkin raporun Kurumun ilgili birimine gönderilmesinden önce işverenle uzlaşma yapılabilir. Uzlaşmaya varılması halinde, bu durum tutanakla tespit edilir. Uzlaşılan tutarlar kesin olup, uzlaşma konusu yapılan tutarlar hakkında işverence dava açılmaz ve hiçbir mercie şikâyet ve itirazda bulunulamaz. Uzlaşılan prim ve idari para cezaları, uzlaşma tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenir. İşveren, uzlaşılan idari para

(*) Rekabet Kurumu Basım ve Yayın Müdürü

¹ 08.05.2008 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

cezası tutarı için ayrıca peşin ödeme indiriminden yararlandırılmaz. Uzlaşılan tutarların, bu sürede tam olarak ödenmemesi halinde uzlaşma bozulur ve uzlaşılan tutarlar kazanılmış hak teşkil etmez. Uzlaşmanın temin edilememiş veya uzlaşma müzakeresinde uzlaşmaya varılamamış olması veya uzlaşmanın bozulması hallerinde işveren, bu konuya ilişkin daha sonra uzlaşma talep edemez.

Uzlaşma neticesinde indirim yapılması nedeniyle tahsil edilmemiş olan sigorta primlerinin daha sonra Kurum veya mahkeme kararıyla sigortalılara mal edilmesi halinde, daha önce eksik tahsil olunan sigorta primleri, sigortalının çalıştığı süre ve sigorta primine esas kazancı dikkate alınarak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil olunur.” Denilmek suretiyle yer verilmiştir. Ayrıca Sosyal Güvenlik Kurumunca yayımlanan Asgari İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma Yönetmeliği² ile konu hakkında yapılacak işlemler daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

3- ASGARİ İŞÇİLİK

Asgari işçilik uygulamasına 5510 sayılı Kanunun 85’nci maddesinde yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre işverenin, işin emsaline, niteliğine, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütümü açısından gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde bulunduğu tespit edildiğinde, işin yürütümü açısından gerekli olan asgari işçilik tutarı Sosyal Güvenlik Kurumunun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları tarafından yapılmaktadır. Asgari işçilik tutarı yapılan işin niteliği, kullanılan teknoloji, işyerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan sigortalı sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar dikkate alınarak tespit edilmektedir.

Kamu idareleri, döner sermayeli kuruluşlar kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar ile bankalar tarafından ihale mevzuatına göre yaptırılan işlerden ve özel nitelikteki inşaat işlerinden dolayı bu işleri yapan işveren tarafından yeterli işçilik bildirilmiş olup olmadığı Sosyal Güvenlik Kurumunca araştırılmaktadır. Bu araştırma sonucunda yeterli işçiliğin bildirilmemiş olduğu anlaşılırsa, eksik bildirilen işçilik tutarı üzerinden hesaplanan prim tutarı hesaplanacak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte bir ay içinde ödenmek üzere işverene tebliğ edilmektedir. Tebliğ edilen prim ve gecikme cezası ve gecikme zammının ödendiği veya ödeneceğinin işveren tarafından yazılı olarak taahhüt edilmesi halinde borç kesinleşmekte ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde, işveren hakkında primlerin ödenmemesinde yapılacak işlemlere başlanmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumunca tespit edilen asgari işçilik tutarı üzerinden re’sen tahakkuk ettirilen sigorta primleri işverene tebliğ edilmekte, işveren, tebliğ edilen prim borcuna karşı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde itiraz edebilmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumuna itiraz alacağın takibini durdurmaktadır. Kurumca itirazın reddi halinde işveren, kararın tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde yetkili iş mahkemesine başvurabilmekte, mahkemeye başvurulması, prim borcunun takip ve tahsilini durdurmamaktadır.

4- İŞÇİLİK BİLDİRİMİNDE MALİ MÜŞAVİRLERİN SORUMLULUĞU

İşçilik bildirimlerinde serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavirlerin sorumluluklarına 5510 sayılı Kanunun 59 uncu maddesinde yer verilmiştir. Bu düzenleme gereğince

² 25.04.2009 tarih ve 27210 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

ihaleli işler ile özel bina inşaatı işyerleri işverenlerine, Sosyal Güvenlik Kurumuna prim borçlarının bulunmadığını gösteren ilişiksizlik belgesinin verilmesinde, 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanununa göre yetki verilmiş serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavirler tarafından işyeri kayıtlarının incelenmesi sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirildiği tespit edilen işçilik tutarlarının uygulanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumunun denetim yetkisi saklı kalmak kaydıyla esas alınabilmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenmiş hesaplama yöntemine uygun olarak serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavirlerce düzenlenen rapor ile yeterli işçilik bildirilmediği anlaşılan işyeri ve işverenlerine ilişiksizlik belgesi tespit edilen fark işçilik tutarı üzerinden hesaplanacak prim, gecikme cezası ve gecikme zammı tutarı ve idarî para cezaları ödenmek şartıyla verilmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenen usul ve esaslara aykırı hareket ederek Kurumu zarara uğratan serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavirler tarafından düzenlenen raporlar dikkate alınmamakta ve bunların daha sonra düzenleyecekleri raporlar işleme konulmamaktadır.

Gerçeğe aykırı rapor düzenleyen serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavirler, Sosyal Güvenlik Kurumunun bu nedenle uğradığı zarardan işverenle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludurlar.

Meslek mensupları³, işverenlerin devamlı işyerlerinin sigortalıları ile yaptıkları işler ile Sosyal Güvenlik Kurumunda tescil edilmemiş veya tescil

edilmiş olmakla birlikte işçilik bildiriminde bulunulmamış olan bu işler hakkında inceleme yapmamaktadırlar.

5- UZLAŞMA

Uzlaşma öncelikle **devamlı mahiyetteki işyerlerinde** Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettişlerince yapılan asgari işçilik incelemesi sonucunda tespiti yapılan ve sigortalılara maledilemeyen fark sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idari para cezalarında uygulanmaktadır. Uzlaşma konusuna ilişkin raporun Sosyal Güvenlik Kurumunun ilgili birimine gönderilmesinden önce uzlaşma yapılabilmektedir.

Uzlaşmaya varılması halinde, bu durum tutanakla tespit edilmekte ve uzlaşılan tutarlar kesinleşmektedir. Uzlaşma konusu yapılan tutarlar hakkında işverence dava açılmamakta ve hiçbir mercie şikâyet ve itirazda bulunulamamaktadır. Uzlaşılan prim ve idari para cezaları, uzlaşma tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenmekte ve işveren, uzlaşılan idari para cezası tutarı için ayrıca peşin ödeme indiriminden yararlandırılmamaktadır.

Uzlaşılan tutarların, bir ay içinde tam olarak ödenmemesi halinde uzlaşma bozulmakta ve uzlaşılan tutarlar kazanılmış hak teşkil etmemektedir. Uzlaşmanın temin edilememiş veya uzlaşma müzakeresinde uzlaşmaya varılmamış olması veya uzlaşmanın bozulması hallerinde işveren, bu konuya ilişkin daha sonra tekrar uzlaşma talep edememektedir. Uzlaşma neticesinde indirim yapılması nedeniyle tahsil edilmemiş olan sigorta primlerinin daha sonra Sosyal Güvenlik Kurumu veya mahkeme kararıyla sigortalılara mal

³ Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirler kastedilmektedir.

edilmesi halinde, daha önce eksik tahsil olunan sigorta primleri, sigortalının çalıştığı süre ve sigorta primine esas kazancı dikkate alınarak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil edilmektedir.

5.1- Uzlaşma Talebi

Uzlaşma için hakkında inceleme yapılan işverenin bizzat veya noterden alınmış vekaletnameye dayanarak vekili vasıtasıyla, tüzel kişiler, küçük ve kısıtlılarla, vakıflar ve cemaatler ile tüzel kişiliği olmayan teşekküllerde ise bunların kanunî temsilcileri marifetiyle yazılı olarak doğrudan Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına başvurmaları esas olup incelemeyi yapan Kurum Müfettişine veya Müfettişin sürekli görev yaptığı Grup Başkanlığına ya da ilgili Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne uzlaşma talep dilekçesi verilmesi veyahut uzlaşma talebinin inceleme tutanağında yer alması da ilgili mercie yapılmış yazılı başvuru yerine geçmektedir.

5.2- Uzlaşma Talep Süresi, Tebliğ ve İşverenin Uzlaşmadan Vazgeçmesi

Hakkında inceleme yapılan işverenler, incelemeye ilişkin tutanağın düzenlenme tarihinden, konuya ilişkin raporun Sosyal Güvenlik Kurumunun ilgili birimine gönderilmesine kadar geçen süre içerisinde her zaman uzlaşma talebinde bulunabilirler.

Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettişi tarafından, işveren ile birlikte incelemeye ilişkin tutanağın düzenlenmesi esnasında, işverene uzlaşma hakkının olduğu hatırlatılarak bu durum da tutanakta belirtilir. Müfettiş veya Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca nezdinde inceleme yapılan işverene uzlaşmaya davet niteliğinde herhangi bir yazı gönderilmemektedir. Uzlaşma talebinde bulunan işveren, belirlenen uzlaşma gününden önce

yazılı olarak Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına veya Uzlaşma Komisyonuna bu talebinden vazgeçtiğini bildirebilir. Bu durumda işveren uzlaşma talep etmemiş gibi işlem yapılır.

5.3- Uzlaşma Sağlanamayan Haller ve Yapılacak İşlemler

Uzlaşmaya varılamaması halinde durum Uzlaşma Komisyonunca tutanak düzenlenmek suretiyle taraflarca imza altına alınmaktadır. İşverenin veya işveren vekilinin;

- a) Komisyonun davetine icabet etmemesi,
- b) Uzlaşmaya geldiği halde uzlaşma tutanağını imzalamaması,
- c) Uzlaşma tutanağını ihtirazı kayıtlı imzalamak istemesi,
- d) İşverenin veya işveren vekilinin bilinen en son adresine uzlaşma günü bildirme yazısının tebliğ edilememesi ya da tebliği yapılan yazıda belirtilen tarih ve yerde işveren veya işveren vekilinin uzlaşma toplantısına katılmaması,

Hallerinde de uzlaşma sağlanamamış sayılır. Posta ile veya memur vasıtasıyla gönderilen yazının tebliğ edilemeyerek geri gelmesi, tebliğ edilememeyi ifade eder. Uzlaşma Komisyonunca uzlaşmanın sağlanamama nedenini belirtmek üzere düzenlenecek tutanağın bir örneği hazır bulunan işverene veya işveren vekiline tebliğ olunur. İşverenin uzlaşmaya icabet etmemesi veya tebellüğden kaçınması halinde bu hususu belirten tutanağın bir örneği muhatabına posta ile gönderilir. Uzlaşmanın temin edilemediğine dair tutanağın bir örneği de rapora eklenir.

5.4- Kısmi Uzlaşma

İşveren veya işveren vekili tarafından uzlaşma görüşmeleri sırasında kısmi uzlaşma talebinde bulunulabilir. Uzlaşma görüşmeleri sırasında kısmi uzlaşma talebinde bulunulması halinde, tutanağın

açıklama bölümünde raporda belirtilen sigortalılara mal edilmeyen sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden hesaplanacak prim aslı tutarı veya idarî para cezalarından hangileri için uzlaşma talep edildiği ve bunlara ilişkin olarak uzlaşılan gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanan prim aslı ve idarî para cezası miktarı belirtilir.

5.5- Sigortalılara Mal Edilecek Fark Sigorta Primlerinin Ortaya Çıkması

İnceleme esnasında sigortalılara mal edilemeyecek olan fark sigorta primlerinin yanı sıra sigortalılara mal edilecek olan fark sigorta primlerinin de ortaya çıkması halinde sigortalılara mal edilecek olan fark sigorta primleri uzlaşma kapsamına alınmaz. Ayrıca sigortalılara mal edilecek olan fark sigorta primleri ve bu sigortalıların çalışmalarının bildirilmemesi veya eksik bildiri mi nedeniyle uygulanacak olan idarî para cezaları da uzlaşma konusu yapılamamaktadır.

Uzlaşma sağlandıktan sonra aynı inceleme dönemlerine ilişkin olarak Sosyal Güvenlik Kurumu veya mahkeme kararıyla sigortalılara mal edilecek fark sigorta primlerinin ortaya çıkması halinde, daha önce eksik tahsil olunan sigorta primleri, sigortalının çalıştığı süre ve sigorta primine esas kazancı dikkate alınarak gecikme cezası, gecikme zammı ve ilgili idarî para cezası ile birlikte tahsil edilmektedir.

6- DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Sonuç olarak sosyal güvenlik sisteminde sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idari para cezaları için uzlaşma talebinde bulunulabilmesi için;

1) Asgari işçilik incelemesi sonucu tespit edilen eksik işçilik tutarının devamlı mahiyetteki bir işyerlerinde olması,

2) Tespit edilen borç tutarının "Asgari İşçilik İnceleme Raporu" ile tespit edilmesi,

3) Tespit edilen eksik işçiliğin sigortalılara maledilebilecek bir nitelikte olmaması,

4) Eksik işçilik tespit raporunun "Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettişi" tarafından düzenlenmiş olması,

Şarttır. Asgari işçilik inceleme konusu olmayan işler ile ihale neticesinde yapılan işler ve inşaat işleri nedeniyle yapılan asgari işçilik incelemeleri yapılmayan işyerleri için uzlaşma talebinde bulunulamamaktadır. Uzlaşmaya başvuracak işverenlerin veya işveren vekillerinin;

- Uzlaşma konusuna ilişkin raporun Sosyal Güvenlik Kurumunun ilgili birimine gönderilmesinden önce uzlaşma yapılabileceği,

- Uzlaşmaya varılması halinde tutanakla tespit edilen uzlaşma tutarının kesinleştiği,

- Uzlaşma konusu yapılan tutarlar hakkında işverence dava açılmayacağı ve hiçbir mercie şikâyet ve itirazda bulunulamayacağı,

- Uzlaşılan prim borcu ve idari para cezalarının uzlaşma tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir ay içinde ödeneceği,

- Uzlaşılan idari para cezası tutarı için ayrıca peşin ödeme indiriminden yararlanılamayacağı,

- Uzlaşılan tutarların, bir ay içinde tam olarak ödenmemesi halinde uzlaşmanın bozulacağı ve uzlaşılan tutarların kazanılmış hak teşkil etmeyeceği,

- Uzlaşmanın temin edilememiş veya uzlaşma müzakeresinde uzlaşmaya varılamamış olması veya uzlaşmanın bozulması hallerinde bu konuya ilişkin tekrar uzlaşma talebinde bulunulamayacağı,

- Uzlaşma neticesinde indirim yapılması nedeniyle tahsil edilmemiş olan sigorta primlerinin daha sonra Sosyal Güvenlik Kurumu veya mahkeme kararıyla sigortalılara mal edilmesi halinde,

daha önce eksik tahsil olunan sigorta primlerinin sigortalının çalıştığı süre ve sigorta primine esas kazancı dikkate alınarak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil edileceği,

Hususlarını unutmamaları gerekir. Asgari işçilik uygulamasında eksik işçilik tespitinde ilk defa uygulanmaya başlayan ancak dar kapsamlı olan uzlaşma uygulamasının kapsamının özellikle geçici mahiyetteki ihaleli işler ile inşaat işyerleri için de uygulanması yönünde kapsamı genişletilmelidir.

Esasen asgari işçilik uygulamasının mantığını anlamak zordur. Etkili bir denetimle kayıtdışı istihdam engellenebilir böylece de eksik işçilik bildirimlerinin önüne geçilebilir. İşverenler için çok dar kapsamlı olarak uygulanan asgari işçilik için uzlaşma uygulamasının bütün asgari işçilik tespitleri hatta Sosyal Güvenlik Kurumunun denetim elemanlarınca tespit edilmeden işverenin kendiliğinden bildiriminden ortaya çıkacak bütün sosyal güvenlik borçları kapsama alınabilir.

